VÝSADBA STROMŮ A ZAKLÁDÁNÍ AGROLESNICKÝCH SYSTÉMŮ

AUTOŘI:
ROBERT EVANS-BEVAN
DANIEL MONTELEONE

MODUL 6

ELO
European Landowners' Organization

AGFOSY

Spolufinancováno
z programu Evropské unie
Erasmus+

CÍL MODULU

- Pomoci chovatelům hospodářských zvířat získat znalosti v oblasti výsadby stromů
- Získání znalostí a pochopení hlavních principů zavádění agrolesnických systémů
- Úvod do návrhu, údržby a managementu v agrolesnictví a krátká diskuse o vhodných stromech a keřích

DŮVODY A HLAVNÍ PRINCIPY ZAVÁDĚNÍ AGROLESNICKÝCH SYSTÉMŮ

1) Diverzita a slučitelnost: stejně jako přírodní ekosystémy, i zemědělské systémy potřebují určitou míru biologické rozmanitosti, aby došlo k optimalizaci produkce a zajistila se kontrola problémů včetně nemocí, invazivních druhů a fyziologických stresů

2) Porozumění fungování lesa: Přírodní ekosystémy vykazují velkou odolnost vůči narušení a proto je třeba se inspirovat jejich fungováním a těžit z těchto poznatků i u moderních agroekosystémů

3) Umění začlenit: Agrolesnictví si klade za cíl využít principů z fungování lesa a aplikovat je v zemědělství. Přesněji řečeno, jeho cílem je napodobit procesy vyskytující se v přírodních vytrvalých bylinných systémech, jako jsou savany

DŮVODY A HLAVNÍ PRINCIPY ZAVÁDĚNÍ AGROLESNICKÝCH SYSTÉMŮ

4) Maximalizace fotosyntézy: Napodobování lesů a savan znamená použití molekul organického uhlíku, které jsou výsledkem fotosyntézy, jako hlavního vstupu do systému. Je to tento uhlík, který se vrací do půdy během životního cyklu rostlin.

5) Lignin, stabilní kostra humusu: Mrtvé dřevo, které se vrací do půdy, obsahuje lignin a další polyfenoly, které stabilizují huminové kyseliny a jsou živnou půdou pro půdní houby. Jsou tak nezbytné pro správné fungování půdy

6) Nárazníkové stromy: Stromy tlumí klimatické extrémy. Stromy čerpáním vody z hlubokých vrstev půdy a evapotranspirací v létě osvěžují atmosféru. Jejich přítomnost zpomaluje proudění větrů, které mají za následek velké ztráty vody zrychleným odpařováním

DŮVODY A HLAVNÍ PRINCIPY ZAVÁDĚNÍ AGROLESNICKÝCH SYSTÉMŮ

7) Zemědělský pohled především: Opětovné vysazování stromů do zemědělské krajiny je vyvrcholením globální agroekologické reflexe. Nejedná se o izolované řešení. Nemá smysl například vysazovat stromy na půdách, které jsou stále nadměrně obdělávány

8) V agrolesnictví neexistuje „jedniný“ model: Přestože agrolesnictví je založeno na univerzálních principech platných pro většinu produkčních systémů (zahradnický trh, vinařství, pěstování polních plodiny, chov hospodářských zvířat atd.), neexistuje a ani nemůže existovat univerzální model pro všechny situace. Zemědělci musí otestovat a přizpůsobit agrolesnické principy tak, aby vyvinuli praktiky přizpůsobené jejich potřebám a omezením.

9) Využívání není zločin: Pro splnění mnoha funkcí, které se od stromů očekávají, se agrolesnické stromy prořezávají, ať už pro získání palivového dřeva, ovoce, krmiva, řeziva apod. Stromy v zemědělské krajině byly vždy tvarovány farmáři.

Zdroj: Treenation.com

DŮVODY A HLAVNÍ PRINCIPY ZAVÁDĚNÍ AGROLESNICKÝCH SYSTÉMŮ

10) Výsadba agrolesnických stromů: nepřehánějte to: Stromy v agrolesnických systémech se nechovají jako stromy v lese. Musí být chráněny a spravovány. Není to „přirozený“ jedinec, který roste ve svém obvyklém biotopu.

11) Zajištění správného propojení: Pro správné fungování agrolesnického systému, je nezbytné propojit jednotlivá stanoviště v prostoru a čase. Z tohoto důvodu je nutné propojovat jednotlivé krajinné prvky pro zajištění potravin po celý rok, biodiverzity a výskytu divokých zvířat.

12) Dělejte v daný čas pouze jednu věc: Když člověk začíná s agrolesnictvím, musí si stanovit a respektovat priority. Nejprve se věnujte stávajícím funkcím, jako jsou živé ploty, háje nebo břehové porosty; následně ochraňujte přirozeně rostoucí vegetaci a až potom provádějte novou výsadbu.

ÚVOD DO AGROLESNICKÝCH NÁVRHŮ

Dobře naplánovaný návrh agrolesnického systému je založen na znalostech o fungování ekosystémů. Návrhy využívají víceleté druhy, biologickou rozmanitost a symbiózu k vytvoření produktivních systémů, kde:

- živiny jsou využívány a cirkulují efektivně
- rostliny a zvířata mají více funkcí
- biodiverzsita je součástí přirozeného boje proti škůdcům
- je podporována fotosyntéza
- vytváří se příznivé mikroklima atd.

Zdroj:fs.usda.gov

ÚVOD DO AGROLESNICKÝCH NÁVRHŮ

AGROLESNICTVÍ JAKO NÁSTROJ PRO ZMÍRNĚNÍ EFEKTU KLIMATICKÉ ZMĚNY:

Agrolesnictví může sloužit jako nástroj ke snižování zdrojů skleníkových plynů díky optimalizaci využívání jejich zdrojů, vyhýbání se nebo snižování ztrát skleníkových plynů a podpoře ukládání uhlíku v zemědělské půdě. Oxid dusný pochází ze dvou hlavních zdrojů: hnoje od hospodářských zvířat a z chemických hnojiv, které se používají pro navýšení zemědělské produkce. Kromě lepších možností hospodaření při aplikaci hnojiv nebo při managementu zvířat, omezují dřeviny zdroje skleníkových plynů a samy ve svém těle váží uhlík.

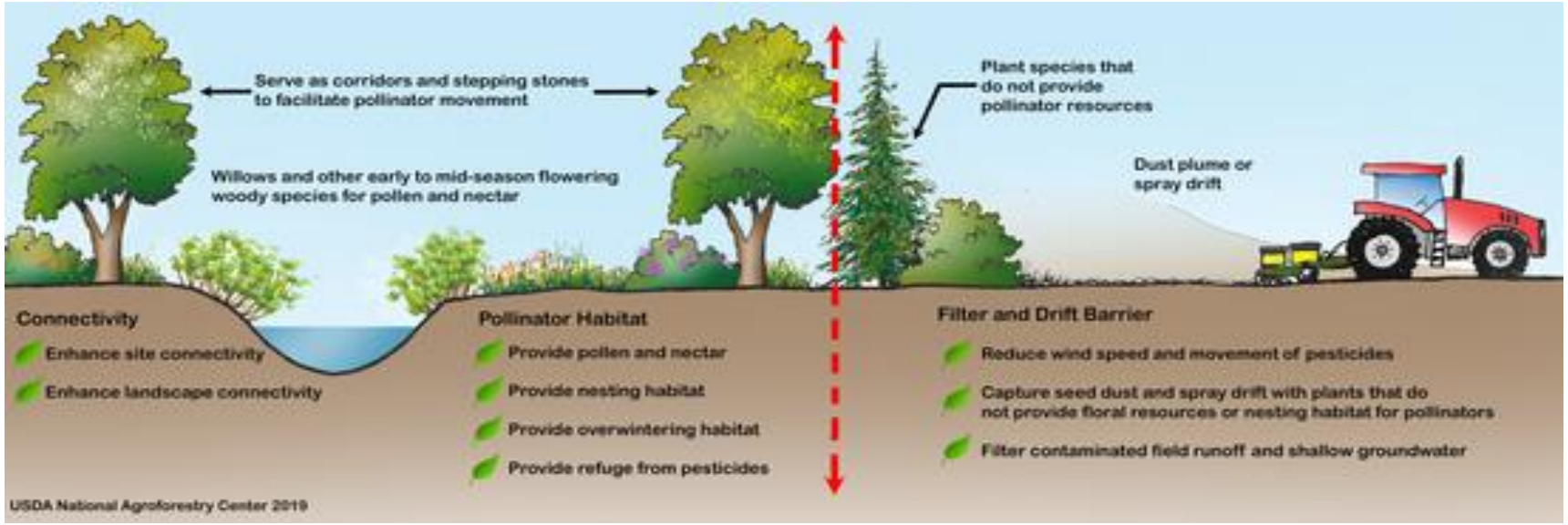

Zdroj: USDA Forest service

ÚVOD DO AGROLESNICKÝCH NÁVRHŮ

AGROLESNICTVÍ JAKO NÁSTROJ ADAPTACE:

Adaptaci lze klasifikovat jako spontánní (systém se přizpůsobuje bez vědomého zásahu), proaktivní a plánovanou adaptaci (FAO 2008). Cílem adaptace je zvýšit adaptivní kapacitu chápanou jako schopnost systému přizpůsobit se změně klimatu (včetně variability a extrémním průběhu klimatu), zmírnit potenciální škody, využít vzniklé příležitosti nebo se naopak vyrovnat s důsledky. Agrolesnické postupy mohou souviset se všemi typy adaptací.

Zdroj: Climate-ADAPT

MANAGEMENT A ÚDRŽBA AGROLESNICKÝCH SYSTÉMŮ

Plán výsadby a managementu v agrolesnictví závisí na stanovištních podmínkách a záměrech vlastníka (více informací o návrzích naleznete v sekci metodické listy). Stromy lze vysazovat v jedné nebo více řadách, po okrajích nebo ve skupinách. Při plánování agrolesnického výsadby zvažte jaké produkty chcete produkovat, požadované přínosy pro ochranu přírody nebo divokou zvěř, vybavení na farmě a také potřeby přidružených plodin.

Protože stromy vyžadují údržbu, mohou požadavky na jejich péči ovlivnit design výsadby. Je třeba brát zřetel zejména na:

MANAGEMENT A ÚDRŽBA AGROLESNICKÝCH SYSTÉMŮ

Odstraňování buřeně – nejdůležitější po výsadbě

Hnojení - záleží na pěstovaných druzích a cíli produkce

Prořezávání větví - jedná se o nutnost, pokud je cílem produkce dřeva, a doporučení, pokud je cílem sklizeň ořechů/ovoce

Probírky – včasné prořeďování porostů je zásadní pro správný růst stromů

Roubování – Doporučuje se pro produkci ořechů a ovoce, ale je dobré omezit počet stromů, které vyžadují roubování v daném roce

MANAGEMENT A ÚDRŽBA AGROLESNICKÝCH SYSTÉMŮ

- Omezení růstu buřeně snižuje konkurenci o vlhkost, živiny a v některých případech i o světlo. Existují různé možnosti boje s buření jako použití herbicidů, mulče (toto opatření zahrnuje i mulčování pomocí zelených rostlin nebo netkanou textilií) a okopávání. Pro zajištění co největšího růstu nově vysazených stromů je třeba utlumovat růst buřeně minimálně 3 roky, často však až 5 let.
- Vhodně načasované hnojení je často zapotřebí pro vysokou produkci ovoce a ořechů. Pro tuto produkci je často nezbytné poskytnout stromům určité živiny ve vhodné roční době pro podporu kvetení a vytvoření plodů. Při pěstování stromů pro produkci dřeva se obvykle náklady spojené s hnojením nevrátí po těžbě v podobě zisků (proto není hnojení v tomto případě praktikováno)
- Prořezávání zajišťuje místo pro pojezd mechanizace pod korunami a může být použito také pro dosažení požadovaných produktů, jako je například dřevo. Prořezávání je také vhodným opatřením při údržbě ovocných stromů a ořešáků. Správným prořezáváním lze dosáhnout vhodného tvaru a hustoty koruny tak, aby se zvýšila produktivita stromů

MANAGEMENT A ÚDRŽBA AGROLESNICKÝCH SYSTÉMŮ

- Včasně provedené probírky podporují dobrý růst stromů snížením konkurence o vodu, světlo a živiny. Jak stromy dorůstají, zabírají čím dál více místa. Jakmile se začínají koruny sousedních stromů dotýkat nebo překrývat, dochází k tomu, že se i jejich kořenové systémy překrývají. Když se stromy dotýkají nebo překrývají, můžou si konkurovat o světlo, půdní vlhkost a živiny, což se může stát limitujícím faktor jejich růstu. Z tohoto úhlu pohledu je prořezávka výhodná.
- Roubování se týká stromů určených k produkci ovoce a ořechů. Naroubováním určitého štěpu na strom zajistíte, že vypěstované ovoce nebo ořechy budou vykazovat stejné vlastnosti jako dospělý strom, ze kterého roub pochází. Ne vždy k tomu však dochází, protože při růstu ovoce a ořechů hraje významnou roli také vlhkost, živiny a péče. Přesto je to nejlepší způsob, jak uspět. Rozložte výsadbu na několik let, abyste omezili počet stromů, které budou vyžadovat roubování ve stejný rok

VHODNÉ STROMY A KEŘE PRO ZALOŽENÍ AGROLESNICKÝCH SYSTÉMŮ

Při výběru druhů stromů začněte vhodností pro dané stanoviště. Vybrané druhy dále musí být schopny poskytnout služby a produkty požadované vlastníkem. V závislosti na zvolených praktikách, by měl být dále brán zřetel na:

- Vhodný pro danou půdu a lokální podmínky
- Vybrané druhy stromů by měly být kompatibilní se spolu pěstovanými plodinami
- Rychle rostoucí dřeviny a nebo stromy s tak vysokou prodejní hodnotou dřeva, že je přijatelná pomalejší rychlost růstu
- Hluboce kořenící stromy, aby nekonkurovali o půdní vlhkost zemědělským plodinám
- Odolné vůči suchu nebo schopné růstu na zamokřeném stanovišti
- Vytvářet slabý spíše než silný zástin.
- Jaké druhy se již vyskytují na stanovišti?
- Prodejnost - Jaké produkty (ořechy, dřevo atd.) chcete uvádět na trh?
- Existují trhy?

Zdroj: https://foodsustainability.eiu.com/transforming-agriculture-role-agroforestry/

VHODNÉ STROMY A KEŘE PRO ZALOŽENÍ AGROLESNICKÝCH SYSTÉMŮ

třešeň ptačí

Obrázek: Gardening Know how

ořešák černý

Obrázek: EUFORGEN

topol

Obrázek: Cordis

jilm

Obrázek: Plantsfordesigners.eu

habr

Obrázek: hedgine.ie

růže šípková

Obrázek: Geograph

bez

Obrázek: Hedges Direct

Jedle kavkaská

Obrázek: jardins du monde.be

Toto je jen malá ukázka stromů, které můžete v agrolesnictví použít….

SHRNUTÍ MODULU

PONAUČENÍ

- Existuje celá řada důvodů, proč zavádět agrolesnické systémy. Stejně tak existuje mnoho různých modelů a přístupů, které lze použít. Před zahájením výsadby je nutné pečlivé plánování.
- Údržba a management jsou pro vytvoření fungujících agrolesnických systémů nesmírně důležité. Jak stromy rostou, stává se tato aktivita jednodušší a méně časově náročná.
- A konečně, výběr správných stromů pro správné účely je zásadní, aby se zajistilo, že nedojde k žádným problémům (tj. plodiny a stromy soutěžící o stejné zdroje antagonistickým způsobem). Díky dobré přípravě, založení systémů a údržbě, lze vytvořit úspěšný agrolesnický systém.